

Dohnal, Josef

Umění a výchova - analýza východisek a hledání koncepcí

Opera Slavica. 2013, vol. 23, iss. 3, pp. 63-64

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/128992>

Access Date: 05. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

drozd a básnickej skladby Via cruxis dopracovanej do filozoficko-meditatívneho, mravne rozvíjaného básnického triptychu Ježiš – Mária – Jozef ¹⁹.

Kresťanstvo a kresťanské prijíma literárny historik Ľubomír Kováčik v interpretačných pristaveniach sa pri Andrejovi Sládkovičovi, Jankovi Kráľovi, Milanovi Rúfusova a Eduardovi Gombalovi tak, aby kultúrne, sémanticky a sakrálné obnažilo ich básnickú licenciu na netradičné významové a výrazové prenikanie do vrstiev poetiky, symbolu a sémantiky biblických a kultúrnych motívov a aby i takto „názorne“ predložil svoj návod na ich poučené porozumenie básnickému textu „tu a teraz“, ale aj s upozornením. že toto rozhodnutie nového čítania starých textov“ nebude úspešné, ak ho nebude sprevádzať ponorné napojenie sa na dejiny kultúry, pretože porozumenie a zážitok sú „následným“ lyrickým zhmotnením biblických motívov, a tie umocňuje básnikom vymedzená rola pre lyrický subjekt.

Vo vývinovom posunu kresťanskej vierouky a teórie básnického textu v dejinách umenia a v dejinách zblížovanie svetského a duchovného v modernom umení už „nič“ a „nikto“ neobmedzuje a nie je limitovaný objektívnou kategóriou času. A to i preto, lebo porozumie v súvislostiach odlišností i zblížovania sa sakrálného a profánneho vo všedných i výnimočných úkonoch sa stane len z privlastnených a uskutočnených si potrieb človekom.

Viera Žemberová

Umění a výchova — analýza východisek a hledání koncepcí

Стукалова, О. В.: Современные концепции гуманитарного знания в высшем профессиональном образовании. Москва 2010. ISBN 978-5-9902562-1-7

Není mnoho prací, které by se opíraly o uměnovědné koncepce a současně zvažovaly možnost jejich propojení s reálnými školními programy. Navíc v době, kdy se hodně mluví a slibuje, podstatně méně pak skutečně dělá a také financuje. V době, kdy navíc „technizace“ postupuje tak intenzívně, že za nějakou dobu už děti nebudou psát vůbec vlastní rukou, ale jen na tabletu, a i to jen zkrácenými pohyby nebo představou o nich, záhy pak dojde k přepisu mluveného slova bez jakékoli další námahy...

O tom, že úroveň humanitního vzdělávání klesá, není pochyb – vždyť je dlouhodobě podečňována jeho důležitost, zdůrazňují se technické disciplíny, utilitárnost, využívání disponibilních zdrojů informací. Podečňuje se role fantazie, celostního vidění, umění jako zdroje emocí, harmonie, citu pro míru a krásu. Klesá schopnost číst, rozumět „hlubšímu“ smyslu textu, vnímat jeho estetické kvality i potenciální mnohovýznamovost, podceňena je výchova ke schopnosti dobrat se samostatně argumentovaného hodnotového soudu.

Tak trochu jako balzám může působit kniha Olgy Vadimovny Stukalovové, která se opírá o rozsáhlé teoretické znalosti v oblasti uměnovědy vzaté jak z ruského prostředí (zejména koncepce M. Bachtina, Ju. Lotmana), tak ze světové produkce a která se současně zamýšlí nad možnostmi jejich aplikace v pedagogické praxi. Stukalovová má přehled

¹⁹ GOMBALA, E.: Čierny drozd, 1986, Ježiš Kristus (Via crucis), 1992, Ježiš – Mária – Jozef, 2010. Pozri KOVÁČIK, Ľ.: C. d., s. 81.

o řadě experimentů na ruských školách, o jejich organizaci a výsledcích, ale také o problémech, které jsou s nimi spjaty. Všimá si propojenosti humanitních a přírodních věd, usiluje o komplexní pojetí vzdělávacího procesu, vidí velký potenciál v zapojení umělecké výchovy do vzdělávacího procesu.

Za podstatnou považují především kapitulu IV *Гуманитарный синтез в философии и идеи интеграции в педагогике* a kapitulu V *Современное образование сквозь призму постмодернистского дискурса*. Analýza, kterou v nich podává, je zaměřena na koncept polyuměleckosti (полихудожественность) a na potřebu úprav koncepce výchovného procesu v době „změny paradigmatu“, kdy se zvýšené nároky kladou a budou klást na jedince a jeho schopnost vyrovnat se nejen s tím, jak závratně rychle roste objem informací, které by měl zpracovávat, ale i s tlakem na to, aby on sám byl schopen udržet celistvost a „křehkost“ své osobnosti. A přesně v těchto pasážích se projevuje autorčina síla a slabost současně – dokáže pojmenovat problematické oblasti, ne přesně však pojmenovává důvody, proč tomu tak je. Možná nechce, možná to nepovažuje za nutné, ale pomíjí absenci koherentní koncepce celostního rozvoje jedince ve vysokém školství jako takovém, nepojmenovává dostatečně důrazně fakt, že slova a činy řídicích orgánů se dosti významně rozcházejí. Experimentální počiny zůstávají bez dopadu právě do oněch širších konceptů, které by začínaly navazovat na provedené analýzy a na výsledky experimentálních projektů, které však jsou zřejmě živeny především obětavými nadšenci.

Není v možnostech teoretika prosadit změnu – je však v jeho možnostech poukázat na současný stav a na možná východiska pro změnu neutěšeného trendu. To Stukalovová činí dostatečně zřetelně a přímo vybízí k zamyšlení nad dávnou otázkou položenou (v jiné souvislosti) již N. G. Černyševským – co dělat? Široký záběr, který monografie nabízí, vychází sice z ruských podmínek, vypovídá však o dimenzi minimálně evropské a rozhodně nelze tvrdit, že se českého stavu ani v nejmenším netýká. Stukalová sice není tak radikální jako např. K. P. Liesemann ve své *Teorii nevzdělanosti* (Praha 2008), podobnost mezi jejich názory však rozhodně není náhodná.

Josef Dohnal

Cenná příručka o základech literárního „řemesla“

Pokorný, M., Pokorná, D.: Redakční práce. Jak připravit text k publikování. Grada Publishing, Praha 2011, 224 s.

Otázky textologie, ediční praxe a vůbec textové kritiky patří k základním stavebním kamenům jakékoliv literárněvědné práce. Při výuce literatury, ať už domácí či cizí, je tato problematika často marginalizována jako záležitost úzce specializovaných filologů, kontradiktorní praktickým potřebám redaktora, který pracuje s „jiným“ textem. Právě tento rozpor se usiluje překlenout společná publikace M. Pokorného a D. Pokorné *Redakční práce. Jak připravit text k publikování*, která nahlíží redakční „řemeslo“ z hlediska utilitárních požadavků stále se rozšiřující profese odborného pracovníka, který upravuje „literární“ i zejména „ne-literární“ texty cizích tvůrců. Tím se tento pracovník liší od běžného chápání žurnalisty, který primárně generuje vlastní texty. Autoři, jak sami zdůrazňují,